

TEACHING READING TECHNIQUES IN PRIMARY EDUCATION

Karimova Vasila Vaxobovna, PhD, KSPI, Uzbekistan

Mashrabjonova Shakhriyozda G'olibjon qizi, KSPI, Uzbekistan

Annotation. In this article, the features and characteristics of reading comprehension process in primary education are described. Also, some effective methods and techniques for improving reading skills are suggested.

Key words: *Reading, comprehension, skill, primary education, tongue twisters, dictionary, lips, prediction, sprint, reading techniques, activity, reading stages, articulation, literature.*

ОБУЧЕНИЕ ТЕХНИКЕ ЧТЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ОБРАЗОВАНИЕ

Karimova Vasila Vaxobovna, PhD, KSPI, Uzbekistan

Mashrabjonova Shakhriyozda G'olibjon qizi, KSPI, Uzbekistan

Аннотация. В данной статье описываются особенности и особенности процесса понимания, прочитанного в начальных классах. Также предложены некоторые эффективные методы и приемы для улучшения навыков чтения.

Ключевые слова: *Чтение, понимание, умение, начальное образование, скороговорки, словарь, губы, предсказание, спринт, приемы чтения, активность, этапы чтения, артикуляция, литература.*

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QISHNI O'RGATISH TEXNIKASI

Karimova Vasila Vaxobovna, PhD, KSPI, Uzbekistan

Mashrabjonova Shakhriyozda G'olibjon qizi, KSPI, Uzbekistan

Anotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda o'qilgan tushunish jarayonining xususiyatlari va xususiyatlari tasvirlangan. O'qish ko'nikmalarini oshirishning ba'zi samarali usullari va usullari ham taklif etiladi.

Kalit so'zlar: O'qish, tushunish, malaka, boshlang'ich ta'lim, til burmalari, lug'at, lablar, bashorat, sprint, o'qish texnikasi, faollik, o'qish bosqichlari, artikulyatsiya, adabiyot.

Bolalarga ta'lim berishdagi eng muhim vazifasi bolalarni o'qishga o'rgatishdir. Bu ko'nikma har bir o'quvchi uchun zarur bo'lib, birinchi navbatda, barcha maktab fanlarini o'zlashtirish uchun umumiy ta'lim vositasi sifatida, shuningdek, nutq va aqliy faoliyatning eng muhim turi, o'z-o'zini tarbiyalash va o'z-o'zini tarbiyalash vositasidir.

Shu bilan birga, kichik yoshdagi bolalar o'qish qobiliyatining holati talab qilinadigan darajadan ancha orqada qolmoqda, bu esa o'quv natijalariga katta ta'sir qiladi. Kichik yoshdagi bolalarda o'qishdagi qiyinchiliklar tufayli umuman o'qishni yoqtirmaslik paydo bo'ladi, bu shaxsning umumiy rivojlanishiga ta'sir qiladi. Bunday vaziyatda o'qishni o'rganish alohida e'tibor va nazoratni talab qilishi aniq.

O'qish texnikasi va ongini oshirish maqsadida boshlang'ich sinf o'qituvchilari an'anaviy va noan'anaviy ish usullaridan foydalanadilar. Quyida men ushbu usullarga misollar keltiraman. Asosiysi, istalgan vaqtda istalgan sinfdan ishni boshlashingiz mumkin, asosiy shart esa tizimlilikdir.

Bunda birinchi harf va tovushlar o'rgatish: o'z tilidagi ingliz tilidagi harflar, tovushlar ular orasidagi farqlari tushuntirib, yodlatib boriladi.

Keyingi bosqich so'zlar va gaplar o'rgatish: so'zlar rasmlar, harakatlar, buyumlar yordamida va ular ishtirokida gaplar tuzish orqali amalga oshiriladi.

Kelajakda muvaffaqiyatli o'rganishni ta'minlash uchun o'qish odatini shakllantirish uchun o'zlashtirish usullari o'zgartirib borish kerak:

O'qish mahorati: birinchidan, so'z va ibora ichida yaxlit (sintetik) o'qish texnikasi (butun so'zlarda o'qish) rivojlanishi mavjud; keyinchalik so'zlarning gapga intonatsion birikmasi usullari shakllantiriladi, o'qish tezligi oshadi (ravon o'qish), o'qilgan narsaning mazmunini takrorlash bilan o'z-o'zidan o'qish asta-sekin kiritiladi. Talabalar o'qishning ratsional usullarini asta-sekin o'zlashtiradilar va

O'qishni tushunish, o'qishning orfoepik va intonatsion normalari, so'z va gaplar, matnni o'qishning turli turlarini (tanlama, kirish, o'rganish) o'zlashtirish va ulardan muayyan nutq vazifasiga muvofiq foydalanish. Ravon o'qish malakasini shakllantirish bilan bir qatorda ongli o'qish, o'qilgan narsaning ma'nosini tushunish, asosiy narsani umumlashtirish va ajratib ko'rsatish qobiliyatini rivojlantirish bo'yicha maqsadli ish olib boriladi. Talabalar ifodali o'qish texnikasini o'zlashtirdilar.

Psixologlarning fikricha, akademik ko'rsatkichlarga 200 dan ortiq omillar ta'sir qiladi. Bu omillar testlar, anketalarga kiritildi, 2000 dan ortiq talabalar tomonidan sinovdan o'tkazildi va so'rovnomaga o'tkazildi. Ma'lum bo'lishicha, 1-sonli omil mavjud bo'lib, uning ta'siri boshqalariga qaraganda ancha kuchli. Bu o'qish tezligi (optimal sur'at: daqiqada 120 dan 150 so'zga gapirish tezligi). Aynan shu tezlikda matnni yaxshiroq tushunishga erishiladi. Tezlik juda yuqori bo'lsa, tushunish yomonlashadi, agar u tushirilsa, unda tushunish uchun 2 yoki 3 marta o'qish kerak.

Tez o'qishni rag'batlantirish o'qish texnikasining rivojlanishiga ijobiy ta'sir qiladi:

- Tez o'qish namunasini ko'rsatish;
- Yoddan o'qish va gapirib berish;
- Sinf dan tashqari o'qish;
- Eng yaxshi kitobxon uchun tanlovlarni o'tkazish;
- O'qishning turli turlarini o'rgatish texnikasi.

Ushbu stimulyatorlar o'rganish qobiliyatini oshirishda rivojlanish omilidir.

O'qishni qiyinlashtiruvchi omillarga qiyin so'zlar, artikulyatsiyaning kam rivojlanganligi, o'quvchilarning tartibsiz nafas olishi, baland ovozda o'qish rolini bo'rttirish kiradi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qish jarayoniga ixtiyoriy munosabat ham o'qish tezligiga jiddiy ta'sir qiladi. Shu munosabat bilan maktab o'quvchilariga tez o'qishni o'rganish juda muhim ekanligini doimiy ravishda singdirish kerak.

Ko'zlarning hushyorligini va ravon o'qish uchun zarur bo'lgan diqqatni rivojlantirishga vizual va eshitish diktantlari yordam beradi (ularni o'tkazish texnikasini to'g'ri tashkillash zarur, aks holda barchasi mexanik nusxa ko'chirishdek bo'ladi). Eshitish diktantlari bo'yicha takliflar vizual diktantlar bilan bir xil printsiplarga bo'yicha tanlanadi. Gaplar hajmi asta-sekin o'sib borishi va ularning ma'noga ega bo'lishi muhimdir. Mashqlar ingliz tili darslarida haftasiga 1-2 marta "tezkor o'qish" shaklida o'tkazilishi mumkin.

Albatta, reaksiyalar tezligi, temperament, ko'rish sifati kabi biologik individual xususiyatlar ma'lum darajada o'qish tezligining rivojlanishiga ta'sir qiladi. Biroq, o'qish mahorati hali ham orttirilgan mahorat bo'lib, uni yanada takomillashtirish kerak. Shuning uchun ravon o'qishga ta'sir etuvchi omillarni ajratib olish (o'rnatish) va ularning bir qismini rivojlantirish, ikkinchisini (inhibe qiluvchi)larini esa yo'q qilish kerak.

O'qituvchiga bolalarni o'qishni samarali o'rgatishda yordam beradigan ko'plab adabiyotlar mavjud. Bu sohada faoliyat yuritayotgan olimlar, innovatsion o'qituvchilar tajribasidan foydalanilgan texnikalar, mashqlardan misollar keltiraman. Ular sinfning yoshi va tayyorgarligiga qarab ijodiy foydalanish, o'zgartirish, birlashtirish mumkin.

Tez aytishlar

1. Red lorry, yellow lorry. – Qizil yuk mashinasi, sariq yuk mashinasi.
2. She sells sea shells on the seashore. - U dengiz bog'yida dengiz chig'anoqlarini sotadi.
3. Billy blows big blue bubbles.- Billi katta ko'k pufakchalar puflaydi.

Nutq softligi

Ular zaif diksiyani tuzatadilar, fonemik eshitishni, nutq madaniyatini, xotirani rivojlantiradilar.

Lug'at ishi

Bunda imlo lug'ati, izohli lug'at bilan ishlash, matndan tushunarsiz, bolalar nutqida kam qo'llaniladigan, eskirgan so'z shakllari, zamonaviy, yaqinda paydo bo'lgan, radio, televizorda eshitiladigan, kattalar suhbatida so'zlarni tanlash kiradi. Bunday so'zlarni qutiga yig'ish mumkin. Bolalar o'zlari ularni kartaga yozadilar va rus tili, o'qish darsida muhokama qilish uchun olib kelishadi. Keyin bu so'z bilan siz jumla qilishingiz mumkin, uni hayotiy vaziyatda urishingiz mumkin.

"Chaqmoq"

Bolalar qulay rejimda hamma uchun mavjud bo'lgan maksimal o'qish tezligida o'qiydilar va "Chaqmoq!" buyrug'i bilan eng tezashtirilgan rejimda ovoz chiqarib o'qishga o'tadilar. va 20 soniyadan (boshida) 2 daqiqagacha davom etadi. Ushbu muqobil texnika individual tezlik diapazonining yuqori chegarasini oshirish uchun ishlatiladi.

"Lablar"

Qattiq siqilgan lablar uchun "O'zingizga o'qing!" Buyrug'i bilan bolalar chap qo'llarining barmog'ini qo'yishadi. Ushbu mashq bolalar tomonidan ovozsiz o'qish va ovoz chiqarib o'qishni aniq farqlash uchun ishlatiladi.

"Tahmin"

Chiziq bilan yopilgan matnni o'qish (2,3,4 - bolalar qanday o'qiganiga qarab). Fikrlash qobiliyati o'qishni tezashtirishga va uning mazmunini idrok etishni chuqurlashtirishga yordam beradi.

"Paravoz"

O'qituvchi matnni o'qiydi, o'qish tezligini talabalarning o'qish tezligi (80-160 so'z / min) doirasida o'zgartiradi. Bolalar matnni o'zlari o'qiydilar, o'qituvchi bilan birga bo'lishga harakat qiladilar. Tekshirish bir so'zda to'satdan to'xtab, uni takrorlash orqali amalga oshiriladi. Bolalar o'sha joyda to'xtab, so'zni ko'rsatishlari kerak va o'qituvchi tanlab tekshiradi. Ushbu mashq tezlik va moslashuvchanlikni rivojlantiradi (tarkibga qarab o'qish tezligini o'zgartirish qobiliyati).

O'qish texnikasini rivojlantirishda guruh ishining ham ahamiyati katta. Uni to'g'ri tashkil etish samarali ta'sir etadi.

• Gaplarni taqsimlash.

O'qituvchi matnni gaplarini ajratib butun matn xolatiga keltirish vazifasini beradi. Kichik guruhlarining har biriga bitta matnni yoki har xil matnlar berish mumkin. Kollektiv muhokamadan so'ng, har bir kichik guruhdagi bolalar doskaga oldiga chiqadilar va to'liq matnni o'qib eshittiradilar/ Eng yaxshi variant tanlanadi.

• Matnning mantiqiy ketma-ketligini tiklash.

• Omma oldida chiqishni rivojlantirish.

• Berilgan yoki tanlangan mavzu bo'yicha matn tuzish.

Bu mashqlar o'quvchilarni rivojlantirish uchun, asosan, jamoaviy ishlash uchun ishlatiladi, chunki. guruh ishining muvaffaqiyati bolada o'ziga baho berishni ortishi, vazifani bajarishi natijasida yuzaga keladigan salbiy va ijobiy natijani idrok etishni engillashtiradi. Bundan tashqari, guruh ishining natijasi ishning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqqan holda, guruhning barcha a'zolarining o'zini o'zi takomillashtirish bilan bog'liq.

"Sprint" o'qish

Bu o'qish turi maksimal tezlikda, ichingizda, tish va lablarni mahkam siqilgan holda olib borilish kerak. Maqsad: tez o'qishni o'rgatish.

Shu kabi turli mashq va o'yinlardan foydalangan holda bolalarda o'qishga qiziqish va tez o'qish texnikasini rivojlantirish mumkin.

Shunday qilib, o'qish bolalardan ko'p vaqt va kuch talab qiladigan qiyin va ba'zan og'riqli jarayondir. Ravon, ongli, to'g'ri, hatto ifodali o'qish esa katta san'atdir. Ammo bu ko'nikmalarning barchasi kelajakda yosh o'quvchi o'qish jarayonidan zavqlanishi va zavqlanishi, bugun ham, ertangi kunga ishonchini his qilishi uchun zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Teaching Reading Strategies In The Primary Grades: Engaging Lessons and Activities That Help Young Students Learn Key Reading Strategies and Become Independent Readers Paperback – Teacher's Edition, April 1, 2003
2. Reading Strategies for Elementary Students. **OCTOBER 10, 2020 BY JANESEA FLETCHER**
3. Qizi, U. M. O. (2022). SIYOSIY DISKURS DUNYONING KONSEPTUAL TASVIRI SIFATIDA. Oriental Art and Culture, 3(1), 750-753.
4. Ubaydullayeva, M. (2020). THE THEME OF WWII IN JOSEPH HELLER'S NOVEL CATCH-22.
5. USING CHILDREN'S LITERATURE IN EDUCATION. Ubaydullayeva Maftunaxon Omonboy qizi, Rakhmatullayeva Nurziyokhon Ulugbek qizi. International Multidisciplinary Scientific Practical Conference on Applied Science and Humanities. Boston, USA 81-82
6. Ubaydullayeva Maftunaxon Omonboy qizi. Fuzuliy she'riyatida yurt ta'rifi. International Conference on Advance Research in Humanities, Applied Sciences and Education. New York, USA. ICARHASE-2022, 426-428.
7. Ubaydullayeva Maftunaxon Omonboy qizi. [Actual Problems of Literary Translation: Study of Translation Issues from Uzbek into English](#). Eurasian Scientific Herald (ESH) May 2022
8. [A BRIEF OVERVIEW OF THE HISTORY OF THE STUDY OF THE TERMS OF KINSHIP IN UZBEK AND ENGLISH](#) V Karimova. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJRD) 5 (12)
9. [The Responsibility of a Teacher for Increasing the Probability of Advancing Student Achievement](#). BB Каримова, ДА Юлдашева Молодой ученый, 41-41
10. [The Analysis Of Lexical-Semantic Variants Of Kinship \(Wife, Stepmother\) Expression Means In Female Gender](#). V Karimova Vasila. International Journal of Progressive Sciences and Technologies 24 (1), 71-72